

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Griffier Vaste Kamer Commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Drs. E.C.E de Kler
Postbus 20018
2500 EA Den Haag
cie.ocw@tweedekamer.nl

Datum: 21 september 2020

Onderwerp: Inbreng Stichting Lezen en Schrijven Rondetafelgesprek Leesvaardigheid

Geachte meneer, mevrouw,

Er zijn in Nederland 2,5 miljoen mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer en smartphone. Voor hen kost het lezen van een brief van school of werk, een doorverwijsbrief van de dokter of een rekening al veel inspanning. De gevolgen van laaggeletterdheid raken dus niet alleen de mensen om wie het gaat, maar ook de samenleving als geheel. Op termijn heeft dit grote gevolgen voor de economie, de gezondheid en het levensgeluk van onze bevolking. Goed kunnen lezen is een basisbehoefte om mee te kunnen doen in onze complexe, digitale maatschappij. Een lage leesvaardigheid beperkt iemands mogelijkheden in de samenleving. Eerder berekenden wij al dat de kosten van laaggeletterdheid €1,2 miljard per jaar zijn.* Het belang om laaggeletterdheid in Nederland te voorkomen en verminderen kan dan ook niet vaak genoeg onderstreept worden en dat begint met het doen van onderzoek naar de oorzaken. Want het aantal laaggeletterden in Nederland groeit nog steeds, en wel door vergrijzing, migratie en een groeiend aantal jongeren dat met een taalachterstand de arbeidsmarkt op komt. En dat laatste zou in een welvarend land als Nederland - dat leunt op zijn kenniseconomie - toch eigenlijk niet zo mogen zijn.

Het gaat niet goed met de leesvaardigheid in Nederland. Verscheidene rapporten en internationaal vergelijkingsonderzoek van PISA laten dat zien dat ondanks alle inspanningen in het onderwijs en het werk van tal van leesbevorderingsorganisaties de kwaliteit van het lezen in Nederland achteruit gaat: een kwart van de 15-jarigen heeft een taalachterstand.* Uit onderzoek blijkt dat met name jongens, leerlingen in het vmbo in het algemeen en leerlingen met een migratieachtergrond achterblijven bij het lezen en hun leesmotivatie laag is.* Er zijn in Nederland veel taalarme gezinnen, waarin de stimulans om te praten en van gedachten te wisselen, zich te verdiepen in teksten en te genieten van taal en lezen klein is. Maar het probleem ligt breder en treft veel meer mensen, in alle groepen van de samenleving. Het vermogen diep te lezen, gecompliceerde teksten te doorgronden, neemt in algemene zin af, terwijl excellentie in lezen steeds minder voorkomt. Belangrijker nog is dat blijkt dat het plezier in lezen in Nederland ongekend gering is geworden, ook in de vergelijking met veel andere landen.

Stichting Lezen en Schrijven vindt dit een zeer zorgelijke trend en bepleit al sinds haar oprichting in 2004 dat er eigenlijk geen kind van school zou mogen komen met een taalachterstand. Ik ben dan ook verheugd dat uw Kamer onderzoek wil doen naar de oorzaken van deze zorgelijke trend.

Wat is er in de laatste decennia gebeurd dat zoveel mensen al vroeg in hun leven een taalachterstand hebben? Is er iets veranderd in ons funderend onderwijs? Realiseert men zich wel dat dit betekent dat zoveel jongeren op deze manier al vanaf het begin van hun carrière op achterstand komen te staan, ook ten aanzien van hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt? Schort er iets aan ons beleid, aan het idee dat we van lezen en taal hebben, zien we die te veel en te vaak als een bijkomstigheid? Kennen we maatschappelijk en economisch beschouwd wel voldoende waarde en belang toe aan onze taal en het lezen? Dat zijn grote vragen die we zullen moeten beantwoorden om ons taal- en leesbeleid te versterken en meer samenhang te bewerkstelligen in het beleid, om te komen tot een gestructureerde, doelgerichte aanpak met een doorlopende leeslijn.* Wat we weten is dat Nederland steeds internationaler wordt, dat digitalisering en sociale media zorgen voor veel afleiding en dat het lezen in het onderwijs steeds technischer is geworden en - ondanks allerlei inspanningen - onvoldoende gericht is op plezier in het lezen.

Uiteraard verdienen de verschillende leeftijdsfasen daarbij een eigen perspectief. Kijkend naar het belang van voorlezen en taal in de VVE-sector is er nog een wereld te winnen, ook al zijn er al flinke stappen gezet. Ten aanzien van het primair onderwijs kunnen we ons afvragen waarom we genoeg nemen met een streefniveau van 78% dat op leesniveau van 2F afscheid neemt van de basisschool. Voor het VO gelden weer andere uitdagingen: zouden middelbare scholen niet geholpen zijn met een rijkere leesomgeving, waarin de lesmethodes beter aansluiten bij de behoeftes van kinderen en jongeren? In het MBO zijn de verschillen groot. De vraag is wel wat de effecten zijn van de decentralisatie van het taalbeleid, waarbij scholen sinds circa tien jaar zelf verantwoordelijk zijn geworden voor de invulling hiervan. Is het taalniveau van de MBO-scholieren erop vooruit gegaan?

Voor elk van deze leeftijdsfasen gelden andere vragen. Het zou mooi zijn als er in het Rondetafelgesprek Leesvaardigheid en later ook in toekomstig onderzoek voldoende ruimte is voor het beantwoorden van de vragen van de verschillende onderwijstypen. Voor alle onderwijstypen geldt echter uiteindelijk dezelfde opgave: als we deze trend niet weten te keren, zal het aantal laaggeletterden in Nederland verder groeien, met alle persoonlijke en maatschappelijke gevolgen op de lange termijn van dien. Hopelijk erkent uw Kamer niet alleen de urgentie van dit probleem, maar ziet zij ook in dat de er oprechte ambitie nodig is om deze zorgelijke trend te keren. Graag licht ik deze bijdrage verder toe aanstaande woensdag.

Met vriendelijke groet,

Geke van Velzen
Directeur Bestuurder Stichting Lezen en Schrijven

Bijlages:

- PWC: 'Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid' (2018)
- PISA: 'PISA-2018 Resultaten in Vogelvlucht' (2018)
- SER: 'Samen werken aan taal: Een advies over laaggeletterdheid' (2019)
- Raad van Cultuur: 'LEES! Een oproep tot een leesoffensief' (2019)
- Leescoalitie: 'Het is tijd voor een ambitieus Leesoffensief!' (2020)